

Komentovaný seznam druhů motýlů (Lepidoptera) zaznamenaných během Entomologických dnů 2014 v Českém krasu

Commented list of Lepidoptera (Insecta) recorded during the meeting "2014 Entomological Days" in the Český kras/Bohemian Karst (Central Bohemia, Czech Republic)

Petr Heřman^{1, 2}, Ján Kočíšek³, Milan Kudyn¹, Pavel Potocký¹, Jan Uříčář¹ a Vladimír Vrabec^{1, 2}

¹ Společnost pro ochranu motýlů, Solní 127, CZ – 383 01 Prachatic; e-mail: petr.272@centrum.cz

² Česká zemědělská univerzita, Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, Katedra zoologie a rybářství, Kamýcká 129, CZ – 165 21 Praha 6

³ Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, Katedra zoológie, Mlynská dolina 4, SK – 842 15, Bratislava, Slovensko; e-mail: jankokocisek@centrum.sk

K článku patří obrázky č. 11–12 zařazené v barevné příloze na str. 486.

Abstract. Altogether 62 species of Lepidoptera were recorded at seven sites during the event of Entomological Days in the Český kras/Bohemian Karst (Central Bohemia, the Czech Republic) in 2014. The most important findings are represented by species with conservation value, e.g. *Pyrgus carthami*, *Iphiclides podalirius*, *Leptidea sinapis*, *Aporia crataegi*, *Hemaris fuciformis* and *Setina roscida*. The aspects reflecting mainly the occurrence and abundance of several species are briefly commented.

Key words: Lepidoptera, the Czech Republic, Central Bohemia, Český kras/Bohemian Karst, faunistic research

Úvod

Český kras je jedním z lepidopterologicky nejatraktivnějších a zároveň nejprozkoumanějších území u nás. Přes dlouholetou pozornost věnovanou tomuto regionu a existenci více obsáhlejších faunistických prací (Soldát 1978, Soldát et

Starý 1978, Krušek et Soldát 1980) jsou však stále získávány nové poznatky týkající se zdejší motýlí fauny (Heřman et Liška 2012). K aktuální prozkoumanosti území přispívají i Entomologické dny České společnosti entomologické (Špryňar 2002, Schneider 2014). Tento příspěvek volně navazuje na výsledky lepidopterologického průzkumu při Entomologických dnech 2002 (Vrabec et al. 2003) a přináší soupis druhů motýlů zjištěných při této akci v roce 2014.

Metodika

Při exkurzích bylo použito metody individuálního pozorování druhů s denní aktivitou, v menší míře i druhů s noční aktivitou, a metody lákání na světelné zdroje (160W rtuťová výbojka na lokalitě 6, 8W UV trubice na lokalitě 7). Lokality (resp. navštívené části těchto lokalit) jsou abecedně seřazeny dle názvů a charakterizovány níže. U každé je kromě vlastního stručného popisu uveden příslušný čtverec faunistického síťového mapování (např. Pruner et Míka 1996), nadmořská výška a datum exkurze. Charakteristika lokality 6 je doplněna o geografické souřadnice bodu umístění světelného zdroje.

Systém a názvosloví jsou uvedeny dle Laštůvky et Lišky (2011), u ochránářsky významných druhů je za názvem druhu uvedena příslušná kategorie ohrožení dle Farkače et al. (2005) (NT = téměř ohrožený, VU = zranitelný, EN = ohrožený) a dle vyhlášky č. 395/1992 Sb. (O = ohrožený). Následuje číslo lokality s uvedením četnosti (číselně či slovně) pozorovaných jedinců v kulatých závorkách. K některým druhům je připojen doplňující komentář, zejména z hlediska aspektů jejich výskytu v oblasti.

Všechny uváděné druhy determinovali autoři této práce, výjimečně byly významnější nebo determinačně problematičtější nálezy dokladovány a jsou uloženy v soukromých sbírkách autorů.

Vysvětlivky zkratk kategorií chráněných území: CHKO = chráněná krajinná oblast, NPP = národní přírodní památka, PP = přírodní památka, PR = přírodní rezervace.

Seznam lokalit

1. PR Karlické údolí (6051), 300–350 m n. m., jihovýchodně až jihozápadně exponované svahy mezi Vonoklasy a Karlíkem s lesními společenstvy a zbytky výchozů skalních stepí. Lokalita navštívena 1.6.2014.

2. NPP Kotýz (Obr. 11 v barevné příloze na str. 486) (6050), 375–430 m n. m., xerothermní bezleší na vrcholové plošině a hrany skalních stepí. Lokalita navštívena 31.5.2014.

3. PP Krásná stráž (6051), 300–330 m n. m., jihovýchodně orientovaný svah s vegetací zakrslých doubrav, skalních stepí a sutěmi. Lokalita navštívena 1.6.2014.

4. PR Kulivá hora (6051), 270–310 m n. m., zalesněný vrchol a jihozápadně orientované fragmenty skalních stepí. Lokalita navštívena 31.5.2014.

5. Políčko a okolí (6050), 250–380 m n. m., komplex xerothermních pastvin a řídkých lesních porostů s významným zastoupením *Quercus pubescens* a převažující jižní/jihovýchodní expozicí, cca 1,5–2 km severovýchodně od Hlásné Třebaně. Lokalita navštívena 1.6.2014.

6. Zadní Třebaně, Ostrov (6051), 49°55'14"N, 14°12'25"E, 178 m n. m., komplex břehových porostů Berounky a udržovaných bezlesých ploch (areál kempu) na okraji obce. Odchyt na světelný zdroj 31.5.–1.6.2014.

7. NPP Zlatý kůň (Obr. 12 v barevné příloze na str. 486) (6050), 400–475 m n. m., opuštěné lomy a společenstva teplomilného bezlesí v různých stádiích sukcese, skalní stepi. Lokalita navštívena 30.5. (odchyt na světelné zdroje) a 31.5.2014.

Seznam zjištěných druhů

TINEIDAE

Eplocamum anthracinalis (Scopoli, 1763): 5 (1 ex.)

ALUCITIDAE

Alucita grammodactyla Zeller, 1841: 7 (5 ex.)

Lokální a vzácný druh, pro který území Českého krasu pravděpodobně představuje oblast s nejpočetnějšími populacemi v rámci celého Česka.

CHOREUTIDAE

Anthophila fabriciana (Linnaeus, 1767): 4 (1 ex.)

SESIIDAE

Chamaesphexia empiformis (Esper, 1783): 3 (1 ex.)

HESPERIIDAE

Pyrgus carthami (Hübner, 1813): VU; 7 (4 ex.)

PAPILIONIDAE

Iphiclides podalirius (Linnaeus, 1758): VU, O; 7 (2 ex.)

Papilio machaon Linnaeus, 1758: O; 2 (1 ex.), 5 (1 ex.), 7 (2 ex.)

PIERIDAE

Leptidea sinapis (Linnaeus, 1758): VU; 5 (1 ex.)

Aporia crataegi (Linnaeus, 1758): NT; 5 (1 ex.), 7 (1 ex.)

V Čechách aktuálně se šířící druh (Beneš et al. 2002), který je v posledních letech častěji nalézán i v Českém krasu.

Colias alfacariensis Ribbe, 1905: 5 (2 ex.), 7 (2 ex.)

Dospělci tohoto druhu nejsou v některých případech spolehlivě odlišitelní od podobného *Colias hyale* (Linnaeus, 1758), všechny uvedené exempláře však habituálně vykazovaly znaky obecně udávané pro *C. alfacariensis*. Na xerothermních lokalitách Českého krasu je nadto druh *C. alfacariensis* výrazně početnější než *C. hyale* (např. Soldát 1978), což potvrzují i pozorování housenek (P. Heřman, nepublikovaná data), dle nichž jsou oba druhy snadno rozlišitelné.

LYCAENIDAE

Satyrium pruni (Linnaeus, 1758): 5 (1 ex.)

Cupido minimus (Fuessly, 1775): 7 (2 ex.)

Plebejus argus (Linnaeus, 1758): 5 (hojně), 7 (4 ex.)

Během systematictějšího lepidopterologického průzkumu Českého krasu, prováděného prvním autorem této práce v letech 2009–2013, byl druh v oblasti nalézán pouze velmi ojediněle, v několika málo exemplářích. V sezóně 2014 došlo k nápadnému nárůstu početnosti a na řadě lokalit Českého krasu byl druh hojný.

Plebejus argyrognomon (Bergsträsser, 1779): 5 (hojně)

Aricia agestis (Den. & Schiff., 1775): 7 (1 ex.)

Polyommatus icarus (Rottemburg, 1775): 5, 7 (hojně)

NYMPHALIDAE

Aglais urticae (Linnaeus, 1758): 5 (1 ex.), 7 (1 ex.)

Vanessa atalanta (Linnaeus, 1758): 5 (1 ex.)

Lasiommata megera (Linnaeus, 1767): 5 (1 ex.), 7 (1 ex.)

Coenonympha pamphilus (Linnaeus, 1758): 2 (hojně), 5, 7 (jednotlivě)

Coenonympha arcania (Linnaeus, 1761): 2 (1 ex.)

Erebia medusa (Den. & Schiff., 1775): 2, 5, 7 (jednotlivě až hojně)

Melanargia galathea (Linnaeus, 1758): 5 (1 ex.)

CRAMBIDAE

Thisanotia chrysonuchella (Scopoli, 1763): 5 (1 ex.)

LASIOCAMPIDAE

Eriogaster lanestris (Linnaeus, 1758): 5 (hnízdo housenek na *Prunus spinosa*)

SPHINGIDAE

Mimas tiliae (Linnaeus, 1758): 6 (1 ex.)

Hemaris fuciformis (Linnaeus, 1758): NT; 7 (1 ex.)

GEOMETRIDAE

Bupalus piniaria (Linnaeus, 1758): 7 (1 ex.)

Campaea margaritaria (Linnaeus, 1761): 5 (1 ex.)

Pseudopanthera macularia (Linnaeus, 1758): 5 (hojně), 7 (1 ex.)

Siona lineata (Scopoli, 1763): 5, 7 (hojně)

Minoa murinata (Scopoli, 1763): 5 (jednotlivě)

Plemyria rubiginata (Den. & Schiff., 1775): 7 (1 ex.)

Thera obeliscata (Hübner, 1787): 7 (1 ex.)

Camptogramma bilineatum (Linnaeus, 1758): 2 (1 ex.), 5 (1 ex.)

Scopula immorata (Linnaeus, 1758): 5 (1 ex.)

Scopula ornata (Scopoli, 1763): 5 (1 ex.)

NOTODONTIDAE

Drymonia ruficornis (Hufnagel, 1766): 7 (1 ex.)

Ptilodon cucullina (Den. & Schiff., 1775): 7 (1 ex.)

Phalera bucephala (Linnaeus, 1758): 6 (2 ex.)

EREBIDAE

Cybosia mesomella (Linnaeus, 1758): 2 (1 ex.)

Setina roscida (Den. & Schiff., 1775): EN; 7 (hojně)

NPP Zlatý kůň je jednou z posledních lokalit Českého krasu, kde se tento druh dosud udržel, a zároveň zřejmě i lokalitou s jeho momentálně nejvyšší početností, přestože ta může meziročně kolísat. Mělo by se tak zde jednat o jeden z nejvýznačnějších druhů, zasluhující speciální péči o lokalitu.

Amata phegea (Linnaeus, 1758): 1 (1 housenka)

Spilosoma luteum (Hufnagel, 1766): 6 (1 ex.)

Diacrisia sannio (Linnaeus, 1758): 5 (1 ex.), 6 (1 ex.)

Hypena proboscidalis (Linnaeus, 1758): 6 (1 ex.)

Euclidia glyphica (Linnaeus, 1758): 5 (1 ex.)

NOCTUIDAE

Diachrysia chrysitis – komplex: 7 (1 ex.)

Blízce příbuzné druhy *Diachrysia chrysitis* (Linnaeus, 1758) a *D. stenochrysis* (Warren, 1913), spolehlivě rozeznatelné patrně pouze na molekulární úrovni, zde nejsou rozlišovány.

Deltote deceptor (Scopoli, 1763): 5 (1 ex.)

Panemeria tenebrata (Scopoli, 1763): 5 (1 ex.)

Hoplodrina blanda (Den. & Schiff., 1775): 7 (1 ex.)

Charanyca trigrammica (Hufnagel, 1766): 6 (1 ex.)

Apamea sublustris (Esper, 1788): 7 (1 ex.)

Pachetra sagittigera (Hufnagel, 1766): 7 (2 ex.)

Lacanobia w-latinum (Hufnagel, 1766): 7 (2 ex.)

Lacanobia aliena (Hübner, 1809): 7 (10 ex.)

Teplomilný druh, pro území Českého krasu typický (Krušek et Soldát 1980, Mareš et Skyva 1993, Vrabec et al. 2003).

Sideridis turbida (Esper, 1790): 7 (2 ex.)

Sideridis reticulatus (Goeze, 1781): 7 (7 ex.)

Mythimna pallens (Linnaeus, 1758): 6 (1 ex.)

Mythimna sicula (Treitschke, 1835): 7 (2 ex.)

Mythimna ferrago (Fabricius, 1787): 7 (6 ex.)

Agrotis exclamatoris (Linnaeus, 1758): 5 (1 ex.), 6 (1 ex.), 7 (4 ex.)

Shrnutí a závěr

Během konání Entomologických dnů v termínu 30.5.–1.6.2014 bylo šesti lepidopterology na sedmi lokalitách Českého krasu zaznamenáno 62 druhů motýlů. Z tohoto počtu je sedm druhů ochránářsky významných. Dle aktuálního červeného seznamu jsou to: v kategorii "téměř ohrožený" *Aporia crataegi* a *Hemaris fuciformis*, v kategorii "zranitelný" *Pyrgus carthami*, *Iphiclides podalirius* a *Leptidea sinapis*, v kategorii "ohrožený" *Setina roscida*. Dle stávající legislativy jsou dále v kategorii "ohrožený" zařazeny druhy *Iphiclides podalirius* a *Papilio machaon*. Počet zjištěných druhů je výrazně nižší než potenciální počet druhů, které lze na zkoumaném území v daném období zachytit – např. Vrabec et al. (2003) uvádějí pro stejné období roku 2002 z Českého krasu 116 druhů. Mezi

možnými příčinami tohoto faktu lze uvést především déletrvající období intenzivních srážek a nižších teplot, které akci předcházelo a teprve v jejím průběhu pozvolna odeznívalo. Výrazně nižší hodnoty večerních a nočních teplot oproti obvyklému průměru daného období měly patrně významnější vliv na sníženou aktivitu nočních druhů a menší intenzitu jejich přiletu ke světelným zdrojům. Dalším faktorem může být současný plošný a nápadný úbytek početnosti motýlů, který se týká také území Českého krasu. Vzhledem k výše uvedenému předkládaný příspěvek nemůže představovat jakkoliv komplexnější faunistickou studii, ale je pouze informativním přehledem druhů zjištěných za daných podmínek během konkrétního krátkého období. Přesto poukazuje na přetrvávající hodnotu Českého krasu jako refugia ohrožených teplomilných společenstev, zastoupených také výše uvedenými významnými druhy motýlů.

Poděkování

Děkujeme pracovišti Správy CHKO Český kras (Karlštejn) za umožnění studia fauny motýlů na uvedených lokalitách a dále J. Liškovi (Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, Strnady) a J. Šumpichovi (Národní muzeum, Praha) za připomínky k rukopisu práce.

Literatura

- Beneš J., Konvička M., Dvořák J., Fric Z., Havelda Z., Pavlíčko A., Vrabec V. & Weidenhoffer Z. [eds] (2002): Motýli České republiky: Rozšíření a ochrana I. Butterflies of the Czech Republic: Distribution and Conservation I. – Společnost pro ochranu motýlů, Praha, 478 pp.
- Farkač J., Král D. & Škorpík M. [eds] (2005): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Red List of threatened species in the Czech Republic. Invertebrates. – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 760 pp.
- Heřman P. et Liška J. (2012): Zajímavé nálezy motýlů (Lepidoptera) v Českém krasu. Interesting records of Lepidoptera in the Bohemian Karst. – *Fragmenta Ioannea Collecta*, 15: 21–28.
- Krušek K. et Soldát M. (1980): Motýlí fauna Karlštejska – 2. část. Der Schmetterlingsfauna den Gegend von Karlstejn – Teil 2. – *Bohemia Centralis*, 9: 109–161.
- Laštůvka Z. et Liška J. (2011): Komentovaný seznam motýlů České republiky. Annotated checklist of moths and butterflies of the Czech Republic (Insecta: Lepidoptera). – *Biocont Laboratory*, Brno, 148 pp.
- Pruner L. et Míka P. (1996): Seznam obcí a jejich částí v České republice s čísly mapových polí pro síťové mapování fauny. List of settlements in the Czech Republic with associated map field codes for faunistic grid mapping system. – *Klapalekiana*, 32 (Suppl.): 1–175.
- Schneider J. (2014): Entomologické dny v roce 2014. – *Klapalekiana*, 50(3–4): 265–270.
- Soldát M. (1978): Fauna denních motýlů (Rhopalocera) Karlštejska. Die Tagfalter (Rhopalocera) der Umgebung von Karlstejn. – *Bohemia centralis*, 7: 163–169.
- Soldát M. et Starý B. (1978): Fauna drobných motýlů Karlštejska. Die Kleinschmetterlinge in der Umgebung von Karlstejn. – *Bohemia centralis*, 7: 105–149.
- Špryňar P. (2002): Entomologické dny 2002 v Českém krasu. – *Klapalekiana*, 38(3–4): VI–VII.
- Vrabec V., Matouš J., Marek S. et Solovka I. (2003): Příspěvek k poznání fauny motýlů (Lepidoptera) CHKO Český kras – výsledky Entomologických dnů 2002. Faunistic records of Lepidoptera (Insecta) from Protected Landscape Area Bohemian Karst – results of meeting "Entomological Days 2002". – *Bohemia centralis*, 26: 137–147.

Recenzovali Ing. Jan Liška a Ing. Jan Šumpich

Obr. 11. NPP Kotýz, vápencová stěna tvořící útvary zvané Sloni hlavy. Foto P. Heřman.

Fig. 11. The Kotýz National Nature Monument, a limestone side forming the so called Elephant Heads. Photo by P. Heřman.

Obr. 12. NPP Zlatý kůň, návrší se společenstvy skalních stepí. Foto P. Heřman.

Fig. 12. The Zlatý kůň/Golden Horse National Nature Monument, uphill with rocky steppe associations. Photo by P. Heřman.